

klica, s katerimi se pogovarjamo, podučujemo, spodbujamo, tolažimo, in svoje hvale iščemo le v dobrem spričalu večne vesti.

Prihodnost kranjskega ljudskega šolstva.

Nadepolni mladenec se zanaša na naj boljšo prihodnost. Tudi mlado kranjsko šolstvo se nadja naj boljše bodočnosti. Kaj torej pričakujejo kranjski ljudski učitelji od prihodnjih milejših časov? Nadjajo se, da se za gotovo snide slavni kranjski deželni zbor, preden bode tekoče leto zatonilo v morji večnosti. Za terdo tudi upajo, da bode ta zbor važno šolsko postavo o napravljanji in vzdrževanji ljudskih šol in o pravnih razmerah ljudskih učiteljev razpravljal, dognal in tako sklenil, da se bode moglo na podlagi te postave kranjsko šolstvo v malih letih povzdigniti. Kranjski učitelji tudi pričakujejo, da bodo presvitli cesar to postavo, ako bo primerna našim razmeram in potrebam, tudi kmali poterdili. Po tem se za terdo zanašajo, da se bodo nova šolska nadzorništva vse prizadela, da se naše ljudsko šolstvo v smislu te postave v malo letih prenaredi.

Da se na tanko izgovorimo, naj še bolj na drobno svoje želje razodemo.

Kranjsko je gledé šolstva zelo zaostalo za drugimi deželami na Avstrijskem. 9 dežel, zastopanih v državnem zboru, ima boljše ljudsko šolstvo, in le 4 dežele (Primorsko, Galicija, Dalmacija in Bukovina) so v tej zadevi še na slabšem od Kranjskega.

Da bode kranjska dežela une v šolstvu, tedaj v omiki in blagostanji dotekla, treba je:

1. sedanje šole razširjevati;
2. nove šole vstanovljati;
3. za nove učitelje skrbeti;
4. sedanje učitelje boljše plačevati.

Kranjsko ima sedaj 12 čveterorazrednih šol, 4 trirazredne, 22 dvorazrednih in 167 enorazrednih, pravilno vstanovljenih ljudskih šol (direktivmässige Schulen).

Ako se bode hotlo novim postavam zadostovati, treba bode skoraj vse dosedanje šole nekoliko razširiti. Čveterorazredne šole v Ljubljani, Idriji, Škofjiloki, Postojni i. t. d. bode treba raztegniti na 6 ali vsaj na 5 razredov.

Trirazredne šole v Černomlji, Vipavi, Teržiču,*) Ribnici kaže vsakako z enim razredom pomnožiti.

*) Po novi postavi se omenjene glavne šole ne morejo imenovati 4razredne, ampak le 3razredne, ker imajo le po 3 učitelje.

Izmed 22 dvorazrednih bode treba, da se zadosti postavi, saj 6 za dva razreda in vsaj 8 za en razred pomnožiti.

Izmed 167 enorazrednih naj bi se pa napravilo najmanj 30 tri-razrednih in 40 dvorazrednih ljudskih šol; 97 bi jih še ostalo nespremenjenih z enim razredom. Novih šol bode treba ustanoviti še 40 — 50.

Da je to djanska potreba, izračunili smo to iz števila za šolo vgodnih otrok v posamnih duhovnijah, katerih je na Kranjskem nad 280; ali do sedaj so prave šole bile le blizo v 200 duhovnijah. V vsaki duhovniji pa so okoliščine skoraj popolnoma tako vgodne za napravo šole, kakor jih zahteva nova državna šolska postava od 14. maj. l. 1869.

Morebiti bode kdo ugovarjal, da ne bode treba toliko novih šol napravljati, ne tako obilo dosedanje šole razširjevati.

Temu naj bode sledeče pojasnilo: Leta 1870. je bilo za šolo vgodnih otrok nad 48.000. Od teh otrok jih je hodilo v vsakdanjo šolo nad 26.000. (O nedeljski šoli ne govorim, ker je za resnični in znameniti napredek premalo važna.) Brez vsakdanje šole, t. j. brez vspešnega poduka bilo je minulo leto nad 22.000 otrok. Omenjeno število, šolo obiskajočih otrok je hodilo k 280 učiteljem v šolo ali v 280 razredov.

Lahko se potem na dalje preračuni, da bode za vsakdanje podučevanje onih 22.000 otrok treba še nad 230 učiteljev in ravno toliko razredov. Vseh ljudskih učiteljev bi po tem bilo 510, i na enega bi spadalo 100 (90 — 100) otrok.

Reklo se pa bode: Vsi za šolo vgodni otroci ne bodo nikdar tudi v šolo hodili.

Kako pa je to, da na Moravskem in Tirolskem še več mladine šolo obiskuje, kakor jih veže postava? In od kod pride, da na Gorenjem in Dolenjem Avstrijskem, Salcburškem, Štajerskem, Koroškem, Českem in v Šleziji skoro vsi otroci od 6. — 14. leta pridno v šolo hodijo?

Mislím, da je začetkoma le strogo ravnanje šolskih oblastnij v to primoglo. Se vé, da so tu tudi druge vgodnejše okoliščine veliko zdale.

Leta 1850. smo imeli na Kranjskem le krog 100 pravilno ustanovljenih šol. V 20 letih se jih je narastlo na 200. Večina teh šol bila je l. 1850. le še enorazrednih. V teku 20 letih so se pa nekatere pomnožile z 1, 2 in 3 razredi.

Akoravno se v omenjeni dobi od strani države ni toliko storilo za šolstvo, vendar je pa bilo cerkveno nadzorništvo tem delavniše.

Ako hočejo sedanji šolski uradi prejšnje posnemati in zadostovati sedanjim tirjatvam in postavam, morajo v novem desetletji (70-80) ustanoviti najmanj 100 — 150 razredov, s tem, da se napravljajo nove šole in sedanje razširjajo.

Koliko težav bode to prizadevalo, koliko truda bode to šolskim možem nalagalo in koliko žrtve bode posamnim občinam, tega sedaj ne razkladamo! Opomnili bi le še, kje se bodo dobili potrebni učitelji, da bodo podučevali v novih šolah in v novih razredih?

To vprašanje je kaj važno. Že sedaj, ko se ne vstanovljajo nove šole in ne razširjajo stare, že primanjkuje učiteljev. Pa še bolj bode jih manjkalo v prihodnje. Obilo učiteljev je priletnih; te bode bela smert kmali djala v pokoj.

22 učiteljev na Kranjskem je starih 50 — 60 let, 16 učiteljev 60 — 70 in 2 učitelja 70 — 80 let.

Mnogo učiteljev ima že precej službenih let. Po novi postavi, katero morda dočakamo v 2 do 3 letih, bodo dobili ti pokojnino, kajti 20 učiteljev služi 30 — 40 let, 12 jih služi 40 — 50 in 3 učitelji 45 — 50 let.

V prihodnjih 10 letih bode šlo v pokoj ali pa odmerlo 40 — 50 učiteljev. Potrebovalo se bode torej 150 — 200 učiteljev. —

Vprašanje nastane, ali bode mogla ljublj. izobraževalnica za učitelje v teh letih toliko učiteljev nategniti? Dvomimo. —

Kje tedaj dobiti učiteljev, to bomo v prihodnje nasvetovali.

Metrična mera.

Pri 13. letošnji skupščini idrijskih učiteljev govoril J. L.

(Konec.)

Novi uteži so s sedanjimi v tem razmerji:

1 gram = 0.057 (blizu $\frac{1}{20}$) lotov;

1 kilogram = 1.785 (blizu $1\frac{3}{4}$) funtov;

1 metrični cent = 178.567 funtov;

1 tona 17 centov 85.67 funtov;

1 kilogram = 2 colna funta (1 colni funt = 0.89 dun. funtov).

1 dekagram (10 gramov) = 0.57 ($\frac{1}{2}$) navadnih funtov. Dekagram se po Nemškem imenuje „novi lot“. Ta bode pri nas spodrnil $\frac{1}{2}$ lota.

Naj spregovorim končno še nekaj besedi o koristi metrične mere! Kdor je pazno premišljeval sestavo novih mer, razvidi, da so vse različne mere dolgotrne, kvadratne itd. osnovane na eni podlagi, namreč na podlagi dekadične številne sisteme. Pri tej razločujemo enote (M, L, G), desetice (DM, DL, DG), stotice (HM, HL, HG), tisočice (KM, KL, KG) itd.; potem desetine (zehntel) (d/M, d/L, d/G); stotine (c/M, c/L, c/G) itd.